

บทที่ 1

บทนำ

สภาพพื้นฐานของเกษตรกรไทย

ประเทศไทย เป็นประเทศเกษตรกรรม ประชากรประมาณร้อยละ 70 เป็นเกษตรกร การที่ประเทศไทยจะพัฒนาประเทศให้เป็นผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเกษตรกรได้รับการยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้สูงขึ้น ให้มีฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ปัจจุบันจะเห็นได้ว่าเกษตรกรไทยประสบกับความยากจนเรื้อรัง อันเป็นปัญหาพื้นฐานของประเทศตอยพัฒนาทั้งหลาย เกษตรกรมักเป็นผู้เสียเปรียบ ซึ่งพอจะสรุปปัญหาของเกษตรกรได้ดังนี้

1. ปัญหาเกี่ยวกับที่ดินทำกิน ที่ดินถือได้ว่าเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุดในการเกษตร เพราะการผลิตสินค้าเกษตรเกือบทุกชนิดต้องอาศัยที่ดินเป็นรากฐานการผลิตที่สำคัญ ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ย่อมให้ผลผลิตสูง ในปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับการใช้ที่ดินได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นตามลำดับ ปัญหาที่เกิดขึ้นคือการถือครองที่ดินมีขนาดเล็กลง เนื่องจากที่ดินมีจำกัด แต่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ การแบ่งมรดกให้ลูกหลานทำให้ที่ดินถูกแบ่งเป็นแปลงย่อย ๆ จากการสำรวจสำมะโนครัวเกษตรของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี 2506 ปรากฏว่า เกษตรกรถือครองที่ดินเฉลี่ยครอบครัวละ 16 ไร่ จากการประมาณของกรมพัฒนาที่ดินในปี 2513 ขนาดของการถือครองที่ดินต่อครอบครัวจะลดลงเหลือ 15.8 ไร่ ในปี 2518 เหลือครอบครัวละ 14.7 ไร่ และคาดว่าในปี 2528 จะลดลงเหลือเพียงครอบครัวละ 11.6 ไร่เท่านั้น¹ นอกจากนี้การเข้าที่ดิน

---

¹ เกरिकเกียรติ พิพัฒน์ เสรีธรรม, "ปัญหาที่ดินกับการช่วยเหลือชาวไร่-ชาวนาไทย" (เอกสารประกอบการจัดงานโครงการชานรับนโยบายรัฐบาล ปีแห่งชาวนาชาวไร่ เอกสารประกอบหมายเลข 5 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 5-15.

ทำกินเพิ่มขึ้น ปัญหาที่มีความรุนแรงในภาคกลาง ซึ่งมีครอบครัวผู้เช่าถึงร้อยละ 41.3 ของครอบครัวเกษตรกร¹

อนึ่ง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้สำรวจ และวิเคราะห์การใช้ที่ดินของเกษตรกรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อ พ.ศ. 2514-2515 สรุปว่า ที่ดินการเกษตรถูกทอดทิ้งว่างเปล่าเฉย ๆ เป็นจำนวนมากในฤดูแล้ง² ในขณะที่เหี่ยวกัน ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ ไม่สามารถรับแรงงานจากภาคการเกษตรที่เพิ่มขึ้น ทำให้คนว่างงานในภาคการเกษตรมีมากขึ้น นอกจากนี้การบุกรุกทำลายป่าเพื่อใช้เป็นที่ดินทำกินก็มากขึ้นด้วย

2. ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการผลิต เกษตรกรส่วนใหญ่ยังใช้วิธีการผลิตที่ค่อนข้างล้าสมัย ใช้เครื่องมือการผลิตอย่างง่าย ๆ การผลิตยังต้องอาศัยธรรมชาติเข้าช่วยเป็นส่วนใหญ่ ประสิทธิภาพทางการผลิตต่ำ เนื่องจากขนาดที่ดินถือครองที่เล็กเกินไป ซึ่งเป็นขนาดที่ต่ำกว่าขนาดต่ำสุดที่จะก่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด (Economy of Scale) ซึ่งองค์การอาหารและเกษตรแห่งสหประชาชาติ (F.A.O.) เคยประมาณไว้ว่าต้องมีขนาดไม่ต่ำกว่า 60 ไร่ ในกรณีของประเทศไทยนั้น เกษตรกรที่มีที่ดินขนาดเกินกว่า 60 ไร่

¹ ไชยยศ ปิ่นเปี่ยมรัษฎ์, "การวิเคราะห์เศรษฐกิจชนบท แนวโน้มและลำดับความสำคัญ," ใน ชนบทไทย, กฤษ สมบัติศิริ, ผู้รวบรวม (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2521), 23.

² วิทยุ เอกอชิตมกิจ และวิชาญ วัฒนาเจริญศิลป์, "บทวิเคราะห์โครงการหมู่บ้านเกษตรกรหนองหว้า อ. พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา" (เอกสารทางวิชาการของสมาคมเศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์) (ม.ป.ท., ม.ป.ป.), หน้า 2.

มีเพียงร้อยละ 5.83 ของเกษตรกรทั้งหมดเท่านั้น¹

3. ปัญหาหนี้สิน และการขาดแคลนเงินทุน หรือเครดิตเพื่อการเกษตร ปัญหาหนี้สินเกิดจากรายได้ไม่สมดุลกับรายจ่าย เกษตรกรจึงยากจนลง ก่อให้เกิดปัญหาในการเพิ่ม และขยายการผลิต หรือเปลี่ยนแปลงเทคนิคการผลิต และเนื่องจากเกษตรกรมีความยากจนเนื่องจากหนี้สินรุงรังแล้ว โอกาสที่จะใช้เครดิตที่ได้รับจากสถาบันต่าง ๆ ไปในการผลิตก็ไม่เต็มที่ จากการสำรวจของธนาคารแห่งประเทศไทยพบว่า พ.ศ. 2505-2506 เกษตรกรกู้เงินจากภายนอกสถาบันการเงิน 95% และจากสถาบันการเงิน 5% และ พ.ศ. 2514-2515 เกษตรกรกู้เงินจากภายนอกสถาบันการเงิน 63.7% และจากสถาบันการเงิน 36.3%²

จากการสำรวจสินเชื่อเพื่อการเกษตรของประเทศไทยเมื่อปี 2505-2506 โดยศาสตราจารย์พันธุ์มด ศิษยมณฑล ปรากฏว่าร้อยละ 68 ของเกษตรกรที่ได้รับการสำรวจมีหนี้สินโดยเฉลี่ยครอบครัวละ 3,717 บาท ในปี 2514 กองเศรษฐกิจการเกษตรได้ทำการสำรวจ พบว่าจำนวนหนี้สินโดยเฉลี่ยเพิ่มขึ้นเป็นครอบครัวละ 3,831 บาท และในปี 2517 ประเจิด อินทรพิสัย ได้สำรวจพบว่า จำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้นมากเป็นครอบครัวละ

¹ พุทธกาล รัชชร์, "ทวิภาคทางเศรษฐกิจและสังคม" (เอกสารประกอบการศึกษาวិชา เศรษฐศาสตร์พัฒนาการ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 28.

² ภัยโย เอกอัครมกิจ และวิชาญ วัฒนาเจริญศิลป์, "บทวิเคราะห์โครงการหมู่บ้านเกษตรกรหมองหว้า อ. พนมสารคาม จ. ฉะเชิงเทรา" (เอกสารทางวิชาการของสมาคม เศรษฐศาสตร์เกษตรแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์), หน้า 3.

7,692 บาท¹ เมื่อพิจารณาหนี้สินรวมของเกษตรกรทั้งประเทศแล้ว ปี 2506 มีหนี้สินประมาณ 9.1 พันล้านบาท ต่อมาปี 2512 จำนวนหนี้เพิ่มเป็น 13.4 พันล้านบาท และธนาคารกรุงเทพได้ประมาณความต้องการสินเชื่อเพื่อการผลิตทางการเกษตรในปี 2520 ไว้ประมาณ 25 พันล้านบาท² ซึ่งจำนวนหนี้สินเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

การพิจารณาจากระเบียบปฏิบัติของธนาคารพาณิชย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์จะเห็นว่า การกระจายสินเชื่อในปัจจุบันยังไม่ถึงมือเกษตรกรที่ยากจน ทำให้เกษตรกรต้องกู้หนี้จากบรรดาพ่อค้าคนกลางต่าง ๆ นอกกระบวนการเงิน ซึ่งกู้ได้รวดเร็ว แต่อัตราดอกเบี้ยสูง เมื่อได้ผลผลิตจะต้องมาใช้จ่ายเงินต้นและดอกเบี้ย และในฤดูกาลการผลิตต่อไปเกษตรกรต้องกู้เงินมาเพื่อใช้ในการผลิต และบริโภคอีก หมุนเวียนเช่นนี้ไปเรื่อย ๆ ทำให้เกษตรกรยากจนลงเรื่อย ๆ

4. ปัญหาการตลาด เกิดจากการที่เกษตรกรไม่มีอำนาจในการแก้ไขความไร้เสถียรภาพของราคา มีพ่อค้าคนกลางคอยเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ที่เกษตรกรควรจะได้รับ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถเก็บผลผลิตเพื่อรอราคาพืชผลให้สูงขึ้นได้ จึงต้องขายผลผลิตในราคาต่ำ ทำให้รายได้น้อย นอกจากนี้ปีใดที่ผลผลิตราคาดี เกษตรกรจะพากันลงทุนจนปริมาณล้นตลาด ทำให้ราคาลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้เกษตรกรมีหนี้สินเพิ่มขึ้น ดังนั้นถ้าได้มีการปรับปรุงให้เกษตรกรสามารถขายผลผลิตของตนในราคาที่สูงพอคุ้มกับการลงทุนลงแรงของตน และมีรายได้พอที่จะเลี้ยงครอบครัวของตน ก็จะแก้ปัญหานี้ได้

¹ ทองโรจน์ อ่อนจันทร์, "ความต้องการสินเชื่อของเกษตรกรไทย," วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ 7 (พฤษภาคม - กรกฎาคม 2521): หน้า 275.

² ทองโรจน์ อ่อนจันทร์, "ภาวะหนี้สินของเกษตรกรไทย" (เอกสารประกอบการจัดงานโครงการชานรับนโยบายรัฐบาล ปีแห่งชาวไร่ชาวนาไทย เอกสารประกอบหมายเลข 6 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522), หน้า 6-8.

5. ปัญหาเกี่ยวกับคุณภาพของแรงงานต่ำ เนื่องจากปัญหาทางเศรษฐกิจของเกษตรกร ซึ่งถูกสังคมนิยมเอารัดเอาเปรียบ ทำให้เกษตรกรยากจน ขาดความรู้ การศึกษาคต่ำ ขาดหลักในการบริหาร ขาดแรงจูงใจในรูปการตอบแทนทางอื่น เช่น ทางการเงิน ขาดการวางแผนการผลิต และขาดเป้าหมายการผลิต ความสามารถในการรับรู้วิชาการใหม่ ๆ เพื่อช่วยการผลิตเป็นไปอย่างซ้ำ ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ขาดความตื่นตัวทางการเมือง สนใจเฉพาะเรื่องปากท้องของตนเอง

6. ปัญหาอื่น ๆ ได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับบริการข่าวสารต่าง ๆ ยังไม่ดีพอ การคมนาคมไม่สะดวก ระบบชลประทานกระจายไม่ทั่วถึง ปัญหาเรื่องการปกครอง และความปลอดภัยของเกษตรกร เกษตรกรขาดการดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด

ปัญหาต่าง ๆ ข้างต้นเป็นปัญหาซึ่งสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีผลต่อการพัฒนาระบบการเกษตรของประเทศไทย จึงเกิดแนวความคิดของการรวมกลุ่มของเกษตรกรต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองให้สูงขึ้น ในบางประเทศ การรวมกลุ่มของเกษตรกรเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น ระบบคอมมูน ชนเป็นระบบนารวม โดยรัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต ในประเทศสังคมนิยมทั้งหลาย ระบบสหกรณ์การเกษตร โดยที่เกษตรกรรวมกลุ่มกันนำที่ดินมารวมกันเป็นผืนใหญ่ แล้วช่วยกันทำเกษตรร่วมกัน ดังระบบสหกรณ์การเกษตรที่ประสบความสำเร็จในประเทศอิสราเอล และสาธารณรัฐเกาหลี

ในประเทศไทยนั้น เราได้นำเอาความคิดการรวมกลุ่มของเกษตรกรมาพัฒนาประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. 2459 เป็นต้นมา โดยสหกรณ์ที่จัดตั้งเป็นครั้งแรกได้นำเอาแบบอย่างมาจากการจัดสหกรณ์ขนาดเล็กในประเทศอินเดีย ซึ่งดัดแปลงมาจากยุโรป วิธีการก็คือการรวมชวานาในตำบลหนึ่ง ประมาณ 20-30 คน แล้วขอจดทะเบียนเป็นสหกรณ์ เรียกว่าสหกรณ์หาทุนเพื่อเป็นแหล่งกู้ยืมเงินแก่สมาชิก¹ และสหกรณ์ในรูปแบบต่าง ๆ ที่

¹บุญรอด บิณฑสันต์, "การระดมทุนจากสหกรณ์ออมทรัพย์เพื่อสหกรณ์การเกษตร," ในมหาวิทยาลัย (23 ตุลาคม 2515) (ม.ป.ท.), หน้า 85.

ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาความยากจนของเกษตรกรโดยเฉพาะ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า การดำเนินงานของสหกรณ์ต่างๆ นั้นประสบกับปัญหาประสิทธิภาพการบริหารงานเป็นอันมาก ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ที่เป็นสมาชิกเป็นผู้ที่ได้รับการศึกษาดำ ไม่สามารถเข้าใจถึงบทบาทของสหกรณ์การเกษตร จึงทำให้งานสหกรณ์ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร รัฐบาลพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าว เช่น การจัดให้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเกษตรกร เป็นสหกรณ์ จัดให้มีการชลประทาน องค์การตลาด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งล้วนมีส่วนสนับสนุนธุรกิจการเกษตรกรรมของเกษตรกร แต่ยังไม่เห็นผลในทางปฏิบัติโดยกว้างขวาง ในการแก้ปัญหาเศรษฐกิจการเกษตร การที่จะปล่อยให้รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือเกษตรกรเพียงฝ่ายเดียวคงไม่ทันการ ดังนั้นทุกคนทุกฝ่าย ควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาธุรกิจการเกษตรให้มากขึ้น โดยการสนับสนุนและพัฒนาการเกษตรกรรมขนาดเล็กให้มีความมั่นคงทั้งด้านการผลิต และการตลาดที่มีประสิทธิภาพ

การเลี้ยงสุกรในประเทศไทย

การเลี้ยงสัตว์เป็นส่วนหนึ่งของการเกษตร ประเทศไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันยังไม่มี การจัดตั้งอุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรเป็นหลักฐานมั่นคง เกษตรกรส่วนใหญ่ประมาณ 95%¹ เป็นผู้เลี้ยงสุกรแบบหลังบ้าน² มีเกษตรกรเพียง 5% ที่เลี้ยงสุกรเพื่อ

¹ ฉัตรชัย เลื่อมประเสริฐ, "รายงานการศึกษาวิจัยสุกร" (เอกสารฝ่ายวิจัยสินค้าเกษตรกรรม กองวิจัยสินค้าและการตลาด กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2520) หน้า 3.

² ผู้เลี้ยงสุกรแบบหลังบ้าน เป็นผู้เลี้ยงสุกรขนาดเล็ก ซึ่งเลี้ยงสุกรแบบเลี้ยงติดบ้าน ประกอบการทำไร่นาหรือค้าขาย จำนวนที่เลี้ยงเพียงรายละ 2-10 ตัว อาหารที่ใช้ได้แก่เศษอาหาร หยากกล้วย หรือรำข้าว การลงทุนต่ำ โรงเรือนใช้เศษไม้ที่หาได้ตามบ้าน การเลี้ยงแบบนี้ถือเป็นการยอมทรัพย์ ไม่ค่อยคำนึงถึงต้นทุนการเลี้ยง

การค้ำ¹ สุกรที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นสุกรแบบชาวบ้าน เป็นสุกรที่ไม่มีคุณภาพดีพอ ทั้งนี้ เนื่องจาก

1. พันธุ์ที่ใช้อยู่ เป็นพันธุ์ซึ่งผสมกันเองมาเป็นเวลานาน เริ่มต้นจากพันธุ์พื้นเมือง ผสมกับพันธุ์ยุโรปบ้าง คุณภาพของสุกรที่ใช้เลี้ยงไม่ดี เช่น การเจริญเติบโตช้า อัตราแลกเนื้อ² ต่ำ คือต้องใช้อาหาร 4-6 ก.ก. จึงจะได้น้ำหนักสุกร 1 ก.ก. (มาตรฐานประมาณ 3:1)
2. เป็นสุกรพันธุ์ไม่ดี เพราะฉะนั้นจะมีมันมากกว่าเนื้อแดง
3. มีคุณภาพในการผลิตต่ำ จำนวนลูกสุกรหย่านมที่ได้ต่อน้อย

ผู้เลี้ยงส่วนใหญ่ผสมอาหารใช้เอง โดยใช้รำ ปลายข้าว หรือข้าวโพด ทำให้คุณภาพอาหารต่ำ เพราะใช้สูตรอาหารของตัวเอง ซึ่งไม่ถูกหลักวิชาการเลี้ยงสุกร วัตถุดิบ โดยเฉพาะอาหารเสริมโปรตีน มีการปนปลอมมาก ไวตามิน แร่ธาตุ และยา มีราคาค่อนข้างแพง การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการใช้อาหารที่ดีมีคุณภาพยังมีจำกัด การให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการ การให้บริการป้องกัน และรักษาโรคระบาดของหน่วยงานรัฐบาลที่มีอยู่ยังไม่

¹ การเลี้ยงสุกรเพื่อการค้ำ เป็นการเลี้ยงสุกรเป็นอาชีพหลัก เลี้ยงสุกรจำนวนมาก มีการลงทุนสูง ผู้เลี้ยงเป็นอาชีพแบ่งเป็น 2 จำพวก พวกแรกเป็นผู้เลี้ยงอิสระ ได้แก่ ผู้เลี้ยงสุกรที่มีเงินทุนสูง มีการตัดสินใจการเลี้ยงและการจำหน่ายด้วยตัวเอง ผู้เลี้ยงสุกรเป็นอาชีพอีกพวกหนึ่งได้แก่ ลูกเกี้ยว (ลูกค้ำจ้างเลี้ยง ซึ่งไม่มีการประกันราคา) ของเจ้าของโรงร่ำ ซึ่งผู้เลี้ยงเหล่านี้จะได้ร่ำ และปลายข้าวจากเจ้าของโรงร่ำมาเลี้ยงสุกรก่อนตั้งแต่เริ่มขุนสุกร จนกระทั่งมีขนาดส่งตลาดได้ในลักษณะเป็นเงินเชื่อ การจำหน่ายสุกรจะต้องผ่านเจ้าของโรงร่ำ เมื่อจำหน่ายได้แล้วเจ้าของโรงร่ำจะหักค่าร่ำ และปลายข้าวไว้

² อัตราแลกเนื้อ (Feed conversion rate) หมายถึงอัตราส่วนระหว่างน้ำหนักอาหารที่ใช้เลี้ยงสุกร ต่อน้ำหนักสุกรที่เพิ่มขึ้น 1 ก.ก.

เพียงพอและทั่วถึง เกษตรกรผู้เลี้ยงขาดหลักการจัดการฟาร์มสุกรที่ดี สุกรพันธุ์ที่ทดแทนพันธุ์พื้นเมืองได้รับความนิยมจากผู้เลี้ยง แต่ยังไม่สามารถผลิตได้เพียงพอ และมีราคาสูงภาวะการผลิตสุกรในอดีตถึงปัจจุบันปรากฏว่าปริมาณการผลิตสุกรเปลี่ยนแปลงขึ้นลงอยู่เสมอ ทั้งนี้ขึ้นกับราคาสุกรมีชีวิตที่ผู้เลี้ยงได้รับ และราคาอาหารสัตว์ กล่าวคือในขณะที่สุกรมีชีวิตมีราคาสูง ผู้เลี้ยงมีกำไรก็จะขยายการเลี้ยงเพิ่มมากขึ้น และในช่วงต่อไปเมื่อราคาถูกกดต่ำลง เนื่องจากปริมาณมาก ผู้เลี้ยงจะขาดทุนและเลิกเลี้ยง ราคา ก็จะสูงขึ้นอีก เพราะสุกรขาดเป็นดังนี้สลับกันไป เกษตรกรรายย่อยที่ขาดเงินทุนสำรอง และไม่สามารถกู้เงินจากสถาบันสินเชื่อได้ จะมีปัญหาเมื่อสุกรมีชีวิตมีราคาตกต่ำ และอาหารมีราคาแพง

ทางการตลาด ผู้เลี้ยงรายย่อยซึ่งอยู่กระจัดกระจาย ไม่มีการรวมกลุ่มเป็นสถาบันเกษตรกรที่เป็นปึกแผ่น ขาดอำนาจการต่อรองเกี่ยวกับราคาสุกรที่ต้องขาย และจะต้องเป็นผู้รับภาระคนสุดท้ายเมื่อสุกรมีชีวิตมีราคาตกต่ำ¹ พ่อค้าสุกรมีชีวิต² มีเล่ห์เหลี่ยมในการซื้อ จะหักน้ำหนักออกตามลักษณะสุกร เช่น สุกรแม่พันธุ์คัดทิ้งจะถูกหักไปตัวละประมาณ 10-30 กิโลกรัม การซื้อสุกรจากผู้เลี้ยงแบบหลังบ้านจะเป็นการซื้อแบบเหมาเป็นตัว ไม่มีการชั่งน้ำหนัก และในการขนส่งสุกรจะสูญเสียน้ำหนักไปประมาณร้อยละ 5-10 ซึ่งเป็นการสูญเสียของผู้เลี้ยงเอง พ่อค้าสุกรมีชีวิต พ่อค้าสุกรชำแหละ³ และ

¹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนและนโยบายการแก้ไขปัญหาสุกรระยะยาว. (พระนคร: สำนักงานเลขานุการกรมฯ, 2520), หน้า 2.

² พ่อค้าสุกรมีชีวิต ได้แก่พ่อค้าสุกรที่ไปรับซื้อสุกรมีชีวิตจากผู้เลี้ยงสุกรทั่วไปในท้องถิ่น และนำสุกรมีชีวิตขายให้แก่พ่อค้าขายส่งสุกรชำแหละ หรือบางที่พ่อค้าสุกรมีชีวิตอาจทำหน้าที่เป็นพ่อค้าสุกรชำแหละ และขายส่งให้ลูกเขียงในตลาดเสียเองก็มี

³ พ่อค้าสุกรชำแหละ ได้แก่พ่อค้าสุกรที่รับซื้อสุกรมีชีวิต กับพ่อค้าสุกรมีชีวิต แล้วไปจ้างบริษัทสหสมาคมคัสด์สัตว์ จำกัด หรือสุขาภิบาลเขตต่าง ๆ ฆ่า แล้วนำสุกรชำแหละไปส่งให้แก่ลูกเขียงตามตลาดต่าง ๆ แล้ววันรุ่งขึ้นจึงไปเก็บเงินจากลูกเขียง

ลูกเชียง¹ เป็นผู้มีบทบาทและมีอิทธิพลในการผูกขาด โดยการกำหนดราคาซื้อสุกรมี่ชีวิต และ กำหนดราคาตลาดสุกรชำแหละที่ประชาชนบริโภค และสุกรมี่ชีวิตที่ผู้เลี้ยงได้รับตามความเปลี่ยนแปลงของรัฐจักร กลุ่มผู้ค้าทั้งสามช่วงจะรักษากำไรในอัตราที่สูง โดยผลภการะให้แก่ผู้บริโภค เมื่อปริมาณสุกรมี่น้อย และผลภการะการขาดทุนให้ผู้เลี้ยงเมื่อปริมาณสุกรมี่มาก

จากสาเหตุดังกล่าวข้างต้น จึงมีการพิจารณาถึงวิธีการรวมผู้เลี้ยงสัตว์ขึ้น เป็นกลุ่ม มีการผลิตที่มีความสามารถสูง เพื่อให้ผู้เลี้ยงมีฐานะดีขึ้น โครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า เป็นโครงการแรก และเป็นโครงการตัวอย่างสำหรับการเกษตรแผนใหม่ ซึ่งคณะผู้ดำเนินงาน เห็นว่าบ้านเมืองของเรามีความอุดมสมบูรณ์ ทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรแรงงาน เงินทุน และความรู้ทางด้านวิทยาการก็ไม่ขาดแคลน ช่องว่างหรือสิ่งที่ขาดอยู่คือบุคคล หรือกลุ่มบุคคล หรือสถาบันที่จะทำหน้าที่ในการชักนำ และอำนวยความสะดวกให้ปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้มา ผสมผสานกลมกลืนกันได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดผลเป็นจริงในทางปฏิบัติ ดังนั้น โครงการนี้จะ

1. แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐบาล สถาบันการเงิน บริษัทเอกชน และเกษตรกรในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในเขตท้องถื่นชนบท เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้ และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น อันจะเป็นการป้องกันเกษตรกรละทิ้งงานเพาะปลูก และเปลี่ยนอาชีพ หรือย้ายที่พำมาหากิน

2. เป็นการสร้างแนวความคิดในการวางรูปแบบของกระบวนการผลิตรวม โดยการส่งเสริมให้เกษตรกรเลี้ยงสุกรควบคู่กับการปลูกพืชไร่ที่เป็นอาหารสัตว์ ด้วยเทคนิคและวิชาการสมัยใหม่ อันเป็นการผลิตด้วยต้นทุนที่ต่ำ ในขณะที่เดียวกันก็รักษาความสมบูรณ์ของดินด้วยมูลสัตว์

¹ ลูกเชียง ได้แก่ผู้รับซื้อสุกรชำแหละจากพ่อค้าสุกรชำแหละไปจำหน่ายในตลาดสด ลูกเชียงอาจแยกเป็น 2 ประเภท คือ ลูกเชียงขนาดเล็กย่อย รับสุกรชำแหละภายในตลาด และจำหน่ายเพียงอย่างเดียว อีกประเภทหนึ่ง คือ ลูกเชียงรายใหญ่ที่ทำหน้าที่เป็นพ่อค้าสุกรชำแหละ และเป็นลูกเชียงเอง

3. เป็นการพิสูจน์ให้เห็นว่า เกษตรกรธรรมดาที่ไม่มีพื้นความรู้สูงก็สามารถเรียนรู้วิธีการเลี้ยงสุกรตามวิทยาการสมัยใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยองค์ประกอบเพียง 2 อย่าง คือ ความเอาใจใส่ของเกษตรกรเอง และความช่วยเหลือ ตลอดจนคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งวิธีการนี้จะเป็นตัวอย่างอันดีของแบบแผนการพัฒนาอาชีพของเกษตรกร

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

จากการที่ทราบกันว่าในประเทศไทยนั้น การรวมกลุ่มของเกษตรกรทางด้านเกษตรกรรมไม่ได้มีการจัดตั้งแบบฟาร์มธุรกิจที่แท้จริง จึงมักประสบกับปัญหาทางด้านการตลาด และการผลิตอยู่ในลักษณะที่เสียเปรียบแก่บรรดาพ่อค้าคนกลางเสมอ การที่มีโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า ซึ่งเป็นโครงการร่วมของทางราชการฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ธนาคารพาณิชย์ และบริษัทธุรกิจเอกชนได้ให้ความร่วมมือสนับสนุน เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเกษตรกรรมในทางที่ถูกต้อง จึงเป็นเรื่องที่น่าจะได้รับการสนใจศึกษาถึงการจัดการโครงการเหล่านี้้อย่างละเอียด เพื่อเร่งรัดปรับปรุง หรือพัฒนาการเกษตรแผนใหม่ให้กว้างขวางต่อไป

การศึกษาถึงโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาถึงความเป็นมาของการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา
2. เพื่อศึกษาถึงความช่วยเหลือที่ธุรกิจเอกชน ธนาคารพาณิชย์ และรัฐบาลให้แก่โครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า อันเป็นโครงการพัฒนาอาชีพของเกษตรกร เพราะจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้ และฐานะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
3. เพื่อศึกษาการจัดการโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า
4. เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า ว่า เป็นไปตามที่คาดไว้หรือไม่ มีอุปสรรค และปัญหาอะไร
5. เพื่อวิเคราะห์ทัศนคติของเกษตรกรโครงการสุกรพันธุ์ที่มีต่อการเข้าร่วมโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของเกษตรกร และปัญหา

ที่เกษตรกรประสบ

6. เพื่อเสนอแนะข้อคิดเห็น

สมมติฐาน

โครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า เป็นโครงการที่มีการรวมกลุ่มการผลิตสุกรในแนวตั้ง (Vertical Integration) กล่าวคือ เป็นการผลิตลูกสุกรขุนจากโครงการสุกรพันธุ์ และเลี้ยงลูกสุกรนั้นเพื่อขายเป็นสุกรขุนในโครงการสุกรขุน โดยอาหารสัตว์ที่ใช้เลี้ยงสุกรได้จากโครงการพืชไร่ในบริเวณโครงการ การที่คณะบุคคลซึ่งประกอบด้วยรัฐบาล ธนาคารพาณิชย์ ธุรกิจเอกชน ร่วมกันจัดตั้งโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาอาชีพเกษตรกร จะเป็นผลให้เกษตรกรมีรายได้ และฐานะดีขึ้น เป็นการส่งเสริมและก่อตั้งระบบสังคมเศรษฐกิจใหม่สำหรับเกษตรกร ให้มีส่วนเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรม การเลี้ยงสัตว์ เป็นการสร้างระบบชุมชนที่ดี เพื่อให้เกษตรกรสามารถปกครองตนเองได้ และได้รับความยุติธรรมจากสังคม และเพื่อประโยชน์ของอุตสาหกรรมการผลิตอาหารประเภทเนื้อที่มีอนาคตก้าวหน้า

ขอบเขตของการศึกษา

เนื่องจากเดิมผู้ทำการศึกษาได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาการจัดการโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้า ในปี พ.ศ. 2520 - พ.ศ. 2521 ซึ่งเป็นการศึกษาความเป็นมาของการจัดตั้งโครงการฯ และการดำเนินงานในปีแรกที่เริ่มโครงการ แต่เนื่องจากวงการผลิตสุกรยังไม่สมบูรณ์ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2521 เป็นการดำเนินการผลิตด้านสุกรพันธุ์ และมีการรับเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 34 ครอบครัว และในปี พ.ศ. 2522 จึงเริ่มดำเนินการผลิตด้านสุกรขุน โดยมีการรับเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ 12 ครอบครัว และรับเกษตรกรเข้ามาอยู่ในโครงการสุกรพันธุ์เพิ่มขึ้นอีก 4 ครอบครัว ดังนั้นผู้ทำการศึกษาจึงยึดเวลาทำการศึกษาวางออกไปถึงปี พ.ศ. 2522 อย่างไรก็ตาม การศึกษาการจัดการโครงการหมู่บ้านเกษตรกรรมหนองหว้าจะมุ่งศึกษาโครงการสุกรพันธุ์ แต่จะกล่าวถึงโครงการสุกรขุน และโครงการพืชไร่บางส่วน เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นภาพพจน์ครบทั้งโครงการ และในบทที่ว่าด้วยการวิเคราะห์ลักษณะพื้นฐาน และทัศนคติของเกษตรกร จะทำการศึกษาเฉพาะสมาชิกเกษตรกร

โครงการสุกรพันธุ์ 34 ครอบครัว ซึ่งเป็นเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในปีแรกเท่านั้น

วิธีการและขั้นตอนการศึกษา

1. ศึกษาถึงความเป็นมาของการจัดตั้งโครงการหมู่บ้านเกษตรกรหนองหว้า อำเภอนมสาร จ.ฉะเชิงเทรา และความช่วยเหลือที่ธุรกิจเอกชน ธนาคารพาณิชย์ และรัฐบาลให้แก่โครงการฯ โดยค้นคว้า และรวบรวมจากหนังสือ วารสาร เอกสาร และรายงานต่าง ๆ ของบริษัท เจริญโภคภัณฑ์ จำกัด บริษัทฟาร์มกรุงเทพ จำกัด สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูง ผู้จัดการโครงการฯ นายอำเภอนมสาร และเกษตรกรในโครงการฯ
2. ศึกษาถึงการจัดการโครงการฯ โดยทำการสำรวจ และหาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่โครงการฯ ได้แก่ ผู้จัดการโครงการฯ ผู้ช่วยผู้จัดการด้านสุกรพันธุ์ ผู้ช่วยผู้จัดการด้านสุกรขุน ผู้ช่วยผู้จัดการด้านโรงงาน ผู้จัดการโครงการฟิชไร้ เจ้าหน้าที่โครงการสุกร และเจ้าหน้าที่โครงการฟิชไร้ สัมภาษณ์ผู้บริหารระดับกลาง เข้าร่วมประชุมที่โครงการจัดให้มีการอบรมแก่เกษตรกรทุกเดือน รวบรวมเอกสารและประกาศต่าง ๆ ของโครงการฯ
3. วิเคราะห์การจัดการโครงการฯ โดยทำการประเมินผลจากสถิติ ข้อมูล และรายงานต่าง ๆ เพื่อประเมินผลการปฏิบัติงานของโครงการหมู่บ้านเกษตรกรหนองหว้า
4. วิเคราะห์ลักษณะพื้นฐานของเกษตรกร การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ โดยการออกแบบสอบถามเกษตรกรโครงการสุกรพันธุ์ และสัมภาษณ์สมาชิกเกษตรกร เพื่อสำรวจด้านรายได้ รายจ่าย การออม หนี้สิน หักศนคติของเกษตรกรต่อสถาบันที่เกี่ยวข้อง และปัญหาที่เกษตรกรประสบ
5. สรุปอุปสรรค และปัญหาที่โครงการฯประสบ
6. วิเคราะห์ถึงประโยชน์ต่าง ๆ ที่ฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับจากการเข้าร่วมโครงการฯ
7. วิเคราะห์ผลกระทบของโครงการฯด้านเศรษฐกิจ และสังคม

ประโยชน์ที่ได้จากการศึกษา

1. ทำให้ทราบลักษณะพื้นฐาน และโครงสร้างทางเศรษฐกิจของเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฯ อันเป็นประโยชน์ในการวางแผนการพัฒนาเกษตรกรให้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น สามารถปกครองตนเองได้ และส่งเสริมระบบชุมชนที่ดี

2. เป็นตัวอย่างให้แก่ธุรกิจเอกชน สถาบันการเงิน และรัฐบาลในการพิจารณาช่วยเหลือให้การสนับสนุนเกษตรกรทางด้านเทคโนโลยี ด้านสินเชื่อ และด้านการจัดการต่อไปในอนาคต
3. เป็นแนวทางในการพัฒนา และวางแผนการจัดตั้งอุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกร แก่ผู้สนใจ
4. เป็นแนวทางในการพัฒนา และแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ที่โครงการฯ ประสบ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย